

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/1395	14 juni 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 28/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/1395 d.d. 14 juni 1995

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. ██████████

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol ██████████ d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

MINISTERIE VAN DEFENSIE

MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

28/95

(Afgesloten 141400B JUN 1995)

Conclusie/voorzicht

Er is nog geen sprake van vooruitgang in het vredesproces met betrekking tot Bosnië-Herzegovina. Zowel Serviërs als Moslims blijken nog mogelijkheden te zien voor militaire successen. Een factor die de taakstelling van UNPROFOR verder negatief beïnvloedt, is het feit dat beide genoemde partijen de neutraliteit van de VN-vredesmacht openlijk in twijfel trekken. Zij zullen echter blijven proberen de aanwezigheid en/of activiteiten van UNPROFOR dienstig te maken aan de eigen doelstellingen.

De president van de Moslim-Kroatische Federatie in Bosnië-Herzegovina heeft gezinspeeld op territoriale concessies aan de Serviërs ten koste van de Moslims. Een dergelijke uitspraak zal de samenwerking in het kader van de Federatie onder nieuwe druk zetten.

De Kroatische president Tudjman heeft de Kroatische Serviërs opnieuw bedreigd met wapengeweld, tenzij zij zich bereid tonen tot onderhandelingen over de politieke toekomst van de Krajina. Hoewel Tudjman voorstander blijft van een politiek compromis met de Serviërs, moet rekening worden gehouden met een nieuw Kroatisch militair optreden tegen de "Servische" gebieden.

Bosnië-Herzegovina

Er zijn aanwijzingen dat de Bosnische strijdkrachten voorbereidingen treffen voor offensieve operaties bij Sarajevo. Zo is er sprake van troepenverplaatsingen en -concentraties ten noordoosten en noordwesten van de stad. Ook worden noodhospitalen ingericht en zijn beperkingen in de bewegingsvrijheid opgelegd aan het in de streek aanwezige VN-personeel. Tot op heden voert de enige toegangsweg tot Sarajevo die de Bosniërs onder controle hebben via de berghellingen in het zuidwesten en een relatief smalle tunnel onder de luchthaven. De Bosnische regering heeft de legertop reeds vorige maand toestemming gegeven voor operaties met als doel nieuwe, betere toegangswegen naar Sarajevo onder controle te krijgen. Zij heeft echter aan opperbevelhebber Delic de beslissing overgelaten wanneer en met welke middelen hij deze operaties wilde uitvoeren.

Hoewel de in de media genoemde aantallen Bosnische militairen die bij Sarajevo zijn samengetrokken (20.000-30.000 man, hetgeen overeen zou komen met ongeveer 25% van de totale Bosnische mankracht) vermoedelijk zijn overdreven, is er toch sprake van ongebruikelijke troepenconcentraties. De afgelopen maanden hebben de Moslims juist geprobeerd hun overwicht in mankracht aan te wenden voor een groot aantal gelijktijdige, relatief kleinschalige offensieve operaties tegen Servische doelen om de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS) te dwingen hun zware wapens over een groot aantal lokaties te verdelen.

Indien de Bosnische strijdkrachten op korte termijn inderdaad zoals zich nu laat aanzien een grootschalige aanval bij Sarajevo zullen uitvoeren, kan dit erop wijzen dat zij hun strategie wijzigen. Dit kan worden gezien als een indicatie dat hun pogingen om hun uitrusting ondanks het VN-embargo op wapenleveranties aan voormalige Joegoslavische deelstaten aanzienlijk te verbeteren, tenminste in eigen ogen voldoende resultaat hebben opgeleverd. Overigens is in het verleden, bijvoorbeeld tijdens operaties begin dit jaar bij Bihac, gebleken dat de Moslims soms hun militaire vermogen overschatten. Eventuele Bosnische operaties bij Sarajevo zullen door de VRS vrijwel zeker worden beantwoord met een verdere intensivering van de beschietingen op de burgerbevolking van de stad. Daartegen hebben de Bosnische strijdkrachten nauwelijks verweermogelijkheden. Vermoedelijk hopen zij dat de internationale gemeenschap het te verwachten Servische optreden zal veroordelen en daartegen gewapenderhand zal optreden.

De Secretaris-Generaal van de VN, Ghali, heeft voorgesteld een conferentie te beleggen, waaraan alle spelers in het Bosnische conflict zouden moeten deelnemen. Doel zou zijn de impasse in het Bosnische vredesproces te doorbreken. De Bosnische vice-president Ganic heeft inmiddels het voorstel van Ghali afgewezen. Hij gaf aan dat zijn regering blijft vasthouden aan het bestaande vredesplan van de internationale Contactgroep, en herhaalde slechts bereid te zijn tot nieuwe onderhandelingen met de Bosnische Serviërs nadat dezen dit plan hebben aanvaard. Met deze uitspraak stelt Ganic de Serviërs verantwoordelijk voor het gebrek aan vooruitgang in het vredesproces. Zijn uitspraak houdt echter ook verband met het feit dat de Bosnische regering zowel op politiek als op militair gebied mogelijkheden ziet de druk op haar tegenstanders verder op te voeren.

Overigens heeft de Bosnisch-Servische minister van Buitenlandse Zaken Buha begin deze week nogmaals onderstreept dat aanvaarding van het plan van de Contactgroep door de Bosnische Serviërs uitgesloten is. Deze uitspraak is in overeenstemming met eerdere stellingnames van de Bosnisch-Servische regering. Desondanks is de opstelling van Buha enigszins opmerkelijk, omdat de Bosnisch-Servische president Karadzic enkele weken geleden had aangeboden op basis van het plan vervolgonderhandelingen te voeren, die wellicht tot een voor alle partijen aanvaardbaar compromis zouden kunnen leiden.

De president van de Federatie van Moslims en Kroaten in Bosnië-Herzegovina, Zubak (Kroaat) heeft gesteld dat de Bosnische Kroaten kunnen instemmen met bepaalde correcties in het voorstel van de Contactgroep, indien de Serviërs het plan in beginsel aanvaarden. Hij onderstreepte echter dat die correcties geen betrekking zouden moeten hebben op gebieden die door Bosnische Kroaten worden

bewoond. Deze uitspraak lijkt erop te wijzen dat de Bosnische Kroaten bereid zijn tot concessies aan de Serviërs. Dit zal vermoedelijk de vrees van de Moslims aanwakkeren dat hun partners in de Federatie uiteindelijk de voorkeur geven aan een opdeling van Bosnië-Herzegovina tussen henzelf en de Serviërs, en derhalve nieuw voedsel geven aan het bestaande wantrouwen bij de Moslims over de uiteindelijke intenties van de Kroaten.

De afgelopen week hebben leden van de VRS een konvooi met humanitaire hulpgoederen, dat bestemd was voor Zepa, verdere doorgang geweigerd. Bij controle van de lading werd munitie aangetroffen, die volgens de leiding van de VRS bestemd zou zijn voor de Bosnische regeringstroepen. Onduidelijk is wie voor de plaatsing van deze munitie verantwoordelijk is. Denkbaar is dat de Bosnische strijdkrachten inderdaad op de genoemde wijze de eigen eenheden in Zepa hebben willen bevoorraden. Gezien de geringe hoeveelheid ligt echter meer voor de hand dat de VRS op deze wijze hun beschuldigingen hebben willen illustreren dat de VN in de praktijk niet neutraal is, maar de Moslims steunt.

De voorzitter van het Bosnische comité voor contacten met de VN, Muratovic, heeft scherpe kritiek geuit op de opstelling van UNPROFOR met betrekking tot de "Veilige Gebieden". Hij noemde de terugtrekking van VN-eenheden uit sommige waarnemingsposten bij Srebrenica "schandelijk" en stelde naar aanleiding daarvan dat de VN zijn taak veronachtzaamt. Hij benadrukte dat zijn regering geen plannen heeft voor de bescherming van de stad, maar wél voor die van de bewoners. Het feit dat de VN met de Bosnische Serviërs onderhandelt over vrijlating van de resterende VN-gijzelaars werd eveneens door Muratovic bekritiseerd; in verband daarmee uitte hij twijfel aan de neutraliteit van UNPROFOR.

De uitspraken van Muratovic zijn kennelijk bedoeld om UNPROFOR aan te zetten tot maatregelen om verdere Servische agressie jegens de "Veilige Gebieden" te voorkomen. Ook andere Bosnische politici hebben in het verleden gesteld dat UNPROFOR zich onvoldoende inzet om (dit deel van) het mandaat van de vredesmacht uit te voeren. Ook de Serviërs beschuldigen UNPROFOR in voorkomende gevallen van partijdigheid, echter ten gunste van de Moslims. Deze beschuldigingen zullen waarschijnlijk de mogelijkheden van de VN-vredesmacht om haar mandaat uit te voeren blijven beperken.

Bosnische militaire functionarissen hebben gesteld dat de Bosnische Serviërs onlangs Moslim-posities bij Gorazde onder vuur hebben genomen met behulp van een gepantserd voertuig van het type SAXON. Dit wapen zou enkele weken geleden zijn onttrokken van het Britse UNPROFOR-bataljon bij Gorazde. Overigens meldden de Bosniërs de SAXON inmiddels buiten gevecht te hebben gesteld. Het betreffende bericht is niet bevestigd, maar ook indien het onjuist is, moet in de toekomst rekening worden gehouden met Servische pogingen Bosnische doelen aan te vallen met gestolen VN-wapens. Doel daarvan kan zijn nieuwe twijfel te zaaien over de neutraliteit van UNPROFOR.

Uit een recent, vertrouwelijk bevolkingsonderzoek, dat onder EU-auspiciën is uitgevoerd, blijkt dat in de hoofdstad van Herzegovina, Mostar, aanzienlijk minder Moslims wonen dan tot op heden werd aangenomen. Zelfs zouden er momenteel aanzienlijk minder Moslims wonen dan Kroaten. Dit is opvallend,

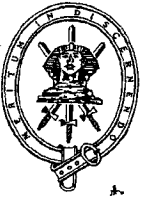
omdat de Moslims bij de volkstelling van 1991 met 35% nog de grootste bevolkingsgroep vormden. De actuele cijfers worden niet openbaar gemaakt uit vrees dat publikatie ervan de bereidheid van de Moslims om een gezamenlijk stadsbestuur te vormen, verder zou kunnen reduceren. Zoals bekend doen de Bosnische Kroaten, die aanspraak maken op Mostar als hoofdstad van de "Kroatische" republiek in Bosnië-Herzegovina, pogingen om de emigratie van Moslims uit Mostar te stimuleren. Dit staat haaks op het streven van de EU om een geïntegreerd bestuur in de stad op poten te zetten.

De afgelopen dagen is het westelijke deel van Mostar herhaaldelijk door Servisch artillerievuur getroffen. Leden van de EU-waarnemersmissie in Bosnië-Herzegovina hebben gesteld dat het zonder twijfel ging om een vergelding van de Kroatische aanvallen in de omgeving van Livno (ten westen van Mostar). Ook in Orasje (noord-Bosnië) zijn vorige maand hevige gevechten uitgebroken naar aanleiding van Kroatische aanvallen in Sector West. Het afgelopen weekeinde hebben Kroatisch-Servische gevechtsvliegtuigen, vermoedelijk afkomstig van de basis Udbina (Sector Zuid) aanvallen uitgevoerd op Kroatische posities aan de Kroatisch-Bosnische grens. Vermoedelijk houden deze vluchten verband met de Servische vrees dat de Kroatische operaties in Herzegovina mede tot doel hebben de uitgangspositie voor een eventuele aanval op Sector Zuid te verbeteren. Deze meldingen onderstrepen dat de militaire situatie in Kroatië en Bosnië-Herzegovina onderling samenhangt.

Kroatië

De Kroatische president Tudjman heeft de Kroatische Serviërs gewaarschuwd te kiezen tussen ofwel een spoedig vredesakkoord, ofwel nieuwe operaties zoals die van begin mei in Sector West. Zoals reeds eerder gemeld, geeft Tudjman vermoedelijk de voorkeur aan een politieke oplossing voor de etnische conflicten in Kroatië, maar staat hij onder druk van de binnenlandse publieke opinie en tenminste een deel van de legertop om de herintegratie van de Krajina in het Kroatische staatsverband gewapenderhand af te dwingen. Voorstanders van laatstgenoemde optie voelen zich waarschijnlijk in hun opstelling gesterkt nu de compromisbereidheid in de Krajina na de Kroatische militaire successen in Sector West verder is afgenomen en integendeel een stimulans lijken voor staatkundige vereniging van de Bosnische en Kroatische Serviërs. Hoewel er geen aanwijzingen zijn voor Kroatische voorbereidingen voor nieuwe aanvallen op "Servische" gebieden, moet worden onderstreept dat ook de operaties in Sector West hebben plaatsgevonden zonder dat grootschalige voorbereidingen werden waargenomen.

Volgens recente meldingen is het vertrouwen in eigen kunnen bij tenminste een deel van de Kroatische defensieleiding gesterkt door de recente successen in Sector West. De betreffende leiders zouden er nu bij de politieke leiding voor pleiten om op korte termijn nieuwe operaties uit te voeren, met name tegen Sector Noord. Vooralsnog zouden prominente politici, onder wie vermoedelijk president Tudjman, aandringen op terughoudendheid om de mogelijkheden voor een politieke oplossing voor de toekomst van de Krajina open te houden. Deze meldingen bevestigen eerdere vermoedens dat tenminste sommige Kroatische militaire leiders voorstander zijn van relatief grootschalige operaties om het Kroatische gezag over de Krajina te herstellen. De belangrijkste overweging daarbij is dat de Serviërs een compromis blijven afwijzen; bovendien zijn de Kroatische militaire leiders van mening dat het moreel van de Kroatisch-Servische strijdkrachten dermate laag is dat het verzet in geval van

grootschalige operaties snel ineens zou storten. Het is zeer aannemelijk dat de operaties in Sector West hen in deze opvatting hebben gesterkt.

Naar verluidt heeft de voormalige premier van de Krajina, Mikelic, onlangs een kabinetsvergadering belegd in Sector Oost. Bij die gelegenheid heeft hij zijn ontslag illegaal genoemd en aangedrongen op vervroegde parlementsverkiezingen. Onduidelijk is hoeveel ministers bij deze vergadering aanwezig zijn geweest; volgens de EU-waarnemersmissie in Kroatië hebben acht van de zeventien ministers aan de vergadering deelgenomen, maar volgens de Bosnisch-Servische pers was geen van de ministers bij de vergadering aanwezig. Zoals reeds eerder gemeld, hield het ontslag van Mikelic vooral verband met zijn streven om, in samenwerking met de Servische president Milosevic, de mogelijkheden van een compromis met Kroatië over de toekomst van de Krajina te blijven onderzoeken. Hiertegen bestond verzet van onder meer president Martić en minister van Buitenlandse Zaken Babic. Hoewel het parlement van de Krajina op initiatief van Babic vrijwel unaniem vóór het ontslag van Mikelic heeft gestemd, was bijna de helft van de parlementariërs bij die gelegenheid afwezig. Onduidelijk blijft dan ook hoe groot de aanhang van beide stromingen is.

Inmiddels is door de EU-missie in het voormalige Joegoslavië gemeld dat het streven naar eenwording van de Krajina en de Bosnisch-Servische republiek (RS) vertraging heeft opgelopen. Aangezien dit streven het voornaamste punt van discussie tussen beide stromingen in de Krajina vormt, wijst deze melding erop dat het verzet van Mikelic tegen dit streven door andere Servische politici wordt gedeeld. Zoals reeds eerder gemeld, heeft Mikelic gezinspeeld op een mogelijke afscheiding van Sector Oost van de rest van de Krajina, indien Martić c.s. hun voornemen tot eenwording met de RS doorzetten.

Onlangs heeft de Kroatische premier Valentić een bezoek gebracht aan zijn Sloveense ambtgenoot Drnovšek. Na afloop werd bekend gemaakt dat een groot aantal twistpunten tussen beide landen is weggenomen, waaronder vrijwel alle grensdisputen. Uit het communiqué bleek echter dat over de belangrijkste kwesties nog steeds onenigheid bestaat. Daaronder werden met name genoemd problemen omtrent Sloveense spaartegoeden in Kroatië, de verdeling van de bezittingen van de voormalige Joegoslavische Federatie en het grensverloop in de Baai van Piran. Met name laatstgenoemde kwestie, die van belang is voor Sloveense toegang tot de Adriatische Zee en de verdeling van de visserijgronden, heeft de betrekkingen tussen beide landen sinds hun onafhankelijkheid nadelig beïnvloed. Hoewel het bezoek van Valentić aangeeft dat beide landen geïnteresseerd zijn in de verbetering van die betrekkingen, wordt aangenomen dat de problemen vooralsnog niet opgelost zullen worden.

Servië/Montenegro

De Montenegrijnse premier Dukanovic heeft gesteld dat er geen onoverkomelijke bezwaren bestaan tegen een "Joegoslavische" erkenning van Bosnië-Herzegovina. Hij onderstreepte dat "Joegoslavië" geen territoriale aanspraken heeft op het buurland, maar gaf tevens aan dat de bevolking van Bosnië-Herzegovina zelf zijn toekomst zou moeten bepalen. Hij stelde het recht van de Bosnische Kroaten om een confederatie met Kroatië aan te gaan, in dit verband als een obstakel voor een gezamenlijke Bosnische staat te beschouwen. In de visie van Dukanovic wordt daardoor een opdeling van Bosnië-

Herzegovina onvermijdelijk. Bovendien zouden alle volkeren daardoor het recht verworven hebben op "banden met moederlanden". Overigens benadrukte hij eerdere Montenegrijnse aanspraken op het Prevlaka-schiereiland, al toonde hij zich bereid Kroatië hiervoor een schadeloosstelling te betalen.

De uitspraken van Dukanovic zijn bedoeld om blijk te geven van een gematigde opstelling, maar wijken in feite niet af van het officiële "Joegoslavische" positie. Van die kant is in het verleden herhaaldelijk gesteld dat er geen aanspraak op Bosnisch grondgebied wordt gemaakt, maar dat een formele erkenning afhankelijk is van een aanvaardbare regeling van de rechten van de Bosnische Serviërs. Met zijn uitspraken wil Dukanovic tevens de verantwoordelijkheid voor het uiteenvallen van Bosnië-Herzegovina, en het streven van de Bosnische Serviërs naar staatkundige aansluiting bij Servië, uitsluitend aan Kroatische zijde leggen. Opmerkelijk is overigens het aanbod van een schadeloosstelling aan Kroatië voor Montenegrijnse soevereiniteit over het schiereiland Prevlaka, dat zoals bekend de toegang tot de marinebases in de Montenegrijnse baai van Kotor beheerst. Hoewel Prevlaka geografisch tot Kroatië behoort, maakt Montenegro er aanspraak op met als argument dat Prevlaka in de voormalige Joegoslavische Federatie onder controle stond van de Federale Joegoslavische strijdkrachten. Van Kroatische zijde zullen de woorden van Dukanovic naar alle waarschijnlijkheid worden geïnterpreteerd als een impliciete erkenning van de Kroatische soevereiniteit over Prevlaka.